

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A 82 M. kimenőruhával és a ruházati alapfelszereléssel való ellátás tapasztalatai seregtestünkénél

Komondi Márton őrnagy

A téma aktualitását olyan nagy jelentőségű központi döntések előzték meg, melyek alapvetően megváltoztatták katonáink laktanyán kívüli megjelenését, és a ruházati szolgálat ellátási rendszerében, számviteli rendjében több éven keresztül kialakult gyakorlatot. A korszerűsített kimenőruhával való ellátást seregtestünkénél megkezdtük, a ruházati alapfelszerelésre való áttérést befejeztük.

A 82 M. kimenőruhával való ellátás folyamatában és az alapfelszerelésre való áttérés közel egy éves gyakorlatára visszatekintve szükségesnek tartom összegezni az eddig szerzett tapasztalatokat, felvázolni a további ellátás és a gazdálkodás javítása érdekében végrehajtandó feladatokat.

I.

1. A 82 M. kimenőruházat rendszeresítésének előzménye és célja:

A Magyar Néphadsereg sor- és tartalékos állomány kimenőruházatának átfogó korszerűsítésére az 1960-as évek végén, a 70-es évek elején került sor, mely 70 M. kimenőruha elnevezéssel lépett az ellátás rendszerébe, a katonai köztudatba.

Az akkor rendszeresített kimenőruházati cikkek minőségileg és esztétikailag egyaránt megfeleltek az iparral szemben támasztott követelményeknek, valamint a társadalmi közizlésnek. Viselelők általános megelégedéssel, a polgári lakosság (kiemelten a szülők és hozzátartozók) pedig elismeréssel nyilatkoztak az új cikkekről.

Az idő múlásával azonban változás következett be a polgári öltözködésben, a fiatalabb korosztálynál a sportosabb, „lezserebb” kivitelű cikkek váltak meghatározó viseletté. Ugyanakkor a baráti szocialista országok egyenruházatának minőségében és díszítésében is változások következtek be.

Mindezek arra hívták fel a figyelmet, hogy – a 70 M. kimenőruházat közel másfél évtizedes rendszerben tartása megfelelt ugyan az eredeti elvárásoknak, de – elérkezett az idő, amikor a sor- és tartalékos állomány kimenőruházatát az életkori sajátosságokhoz és a polgári viselethez jobban igazodó kivitelben, de az egyenruházati forma sajátos jegyeit meghagyva – kell elkészíteni.

Ilyen előzmények és követelmények figyelembevételével történt központi döntés a kimenőruházat korszerűsítésére, melyet a katonai felsővezetés „82 M. kimenőruházat” megnevezéssel rendszeresített. A megfelelő méretek és mennyiségek legyártása után kezdődött meg a Magyar Néphadsereg – benne seregtestünk kijelölt csapatainak is – ellátása.

2. Az ellátás rendszerének és a beszerzés költségkibátásainak tapasztalatai:

A rendszeresítést követő első ellátási ütemként – 1984-ben – olyan sorrendet határoztunk meg, hogy elsőként a seregtesttörzs és a magasabbegységek törzsei helyőrségeiben levő csapatok állománya kerüljön ellátásra, ezt követően pedig évenként 4-5 helyőrség. *Az első ellátási ütemet 1984. év végéig teljesítettük.* A beszerzés közel 50 millió Ft-os költsége azonban nem állt teljes egészében az ellátott csapatok rendelkezésére, így annak jelentős része az év végén „áruhitel”-ként jelentkezett.

Az ellátás ütemére és sorrendjére kialakított *elgondolásunkat* a második ellátási év elején *felülvizsgáltuk és módosítást hajtottunk végre.* A módosítást alapvetően az *indokolta:*

– hogy csapataink nem rendelkeztek olyan összegű költségvetési előirányzattal, melyből az éves kiképzési, ellátási feladatokat is és az új kimenőruházat költségeit is finanszírozni tudták volna;

– a lecsérélt 70 M. kimenőruházat értékesítéséből eredő bevételek seregtestszinten csak minimális összegben realizálódtak, azok csak töredékét képezték a több milliós beszerzésnek;

– a seregtest rendelkezésére álló célhittel (tartalék) összegét pedig – a jelentősebb feladatokat végrehajtó és ellátási nehézségekkel küzdő csapatok „megsegítései” miatt – nem lehetett teljes egészében a beszerzések kiegyenlítésére fordítani;

– végül, de nem utolsósorban a kizárólagos „áruhitel” terhére történő, nagyszámú beszerzéseket – a központi ruházati gazdálkodás lehetőségeit is figyelembe véve – vissza kellett fogni.

Felmerült a kérdés, hogy hogyan tovább? Az ellátást folytatni kell, de a beszerzés fedezete egy összegben nem biztosított.

Az a központi elgondolás adta meg részünkre a választ, miszerint – a gazdasági lehetőségek figyelembevételével, az anyagi és pénzeszközökkel való fokozottabb takarékoság érdekében – a régi és az új kimenőruha várhatóan hosszabb ideig „*együtt él*”, az újonnan rendszeresített cikkeknek az ellátási rendszerbe történő beáramoltatása csak fokozatosan, a régi cikkek elhasználódásának ütemében történjen.

Ennek figyelembevételével elgondolásunkat úgy módosítottuk, hogy visszafogjuk az ellátási ütemet, csökkentjük az évenként ellátandó csapatok (helyőrségek) számát, a beszerzés költségeit pedig három forrásból biztosítjuk. Az *első és legalapvetőbb forrás* az ellátandó csapat ésszerű gazdálkodásából, tartalékainak aktivizálásából eredő összegek; *második forrás* a seregtest célhittelből nyújtott támogatás (a beszerzés 30-35%-a erejéig), a *harmadik forrás* pedig az előző kettőből nem biztosítható értékhatárra (de maximum a beszerzés 35-40%-áig) „áruhitel” igénybevétele, melyet ugyan a csapatoknak vissza kell téríteni, de nem egy összegben, hanem évenkénti ütemezéssel.

Megközelítőleg ezt az elvet követtük 1985-ben is, amikor egy kisebb helyőrséget az év elején elláttunk (egyben a kimenősapkák csapatpróbáját is végrehajtottuk), majd a jubileumi díszszemlére kiadott és 19 katonai szervezet részére „szétaprózott” 82 M. kimenőruházatot egy helyőrségbe összevontuk.

Jelen helyzetben a gazdasági körülményekből eredő központi támogatás hiányában – ezt a lassítottabb ellátási ütemet és beszerzési finanszírozást látjuk a járható útnak. Természetesen nem elfeledkezve azon csapatokról sem, melyek később kerülnek ellátásra, hogy a régi kimenőruházat pótlását a katonák kulturált megjelenését – a felszabaduló készletek centralizálásával és újabb beszerzésekkel – továbbra is folyamatosan biztosítjuk. Ennek érdekében megteremtettük a „seregtest béke ruházati raktár” feltételeit, melynek feladatai között tervezzük a 70 M. kimenőruhával való beavatkozás lehetőségét is.

3. A 82 M. kimenőruhával való felszerelés és a használat tapasztalatai:

Általában minden ruhának, de kiemelten a sportos fazonúaknak – így a 82 M. kimenőruhának is – olyan sajátossága van, hogy az csak akkor tetszetős viselet, ha mérethelyes. Ebből kiindulva – a központi intézkedéseken túl, de azokkal összhangban – külön felhívjuk az ellátott csapatok figyelmét a

felelősségteljes és mérethelyes felszerelésre, az elrendelhető viselési módok oktatására és azok megkövetelésére. A felszerelést jelentősen elősegítette, hogy az új kimenőruha 46 féle méretválasztékban állt a csapatok rendelkezésére.

Tapasztalataink összességében pozitívak, az eddig ellátott csapataink megértették a követelményeket, a felszereléseknél igénybe vették a méretcsere lehetőségeket az MN REK-ben, olyan akadályozó tényező nem merült fel, mely hátráltatta volna a katonák első ellátását.

Ellenőrzéseink során laktanyában és laktanyán kívül egyaránt (magánszemélyként is) olyan nem általánosítható, de eseteiben bosszantó, a központi akarattal össze nem egyeztethető jelenségekkel találkozunk (és találkozunk sajnos napjainkban is), melyek mellett nem mehetünk el szó nélkül és rá kell irányítanunk úgy a parancsnoki, mint a szakállomány figyelmét.

A leggyakoribb hiányosságok két kategóriába sorolhatók:

a) A kimenőruházat cikkei (főleg a 82 M. kimenőzubbony és 82 M. egységes kabát) nem mérethelyesek.

b) A mérethelyes kimenőruha gyűrt, túlszennyezett, szabálytalan könnyítések (pl. feltűrt ingujj).

E nagyértékű új kimenőruházat – mely megérdemelten váltotta ki a használók és a polgári lakosság döntő többségének elismerését – fokozottabb figyelmet és felelősséget követel meg a parancsnoki és szakállománytól, feszebb szolgálatellátást a 24 órás bel- és kapuügyeletes szolgálatot ellátóktól, nem utolsósorban nagyobb megbecsülést a használóktól. A hármass felelősség egyikének megsértése esetén is csorbítjuk az új kimenőruházat tekintélyét és elismerését mielőtt még befejeződné a teljes ellátás. Ennek érdekében nem elhanyagolható feladat a rendszeres karbantartás megkövetelése és a kíméletes tárolás feltételeinek biztosítása sem.

A legjobb megoldásnak azt tartjuk és azt is szorgalmazzuk, hogy – az elhelyezési lehetőségek függvényében – külön kimenőruha raktárban tárolják a katonák kimenőruházatát, nem pedig bezsúfolva az egyébként is szűk beépített szekrényekbe, más, esetleg szennyezett ruházattal együtt.

4. Összegezett következtetések:

– A 82 M. kimenőruházat megfelel a társadalmi közizlésnek, kedvezően alkalmazkodik a polgári viselethez és a katonák életkori sajátosságaihoz. Az ellátottak (a seregtest 35%-a) kényelmes és tetszetős viseletnek ítélik meg, szívesen használják.

– A minőségi észrevétel elsősorban a kimenőing mosás utáni színvesztésében jelentkezik, melyhez nagyban hozzájárul a katonák által használt többféle mosószer is, de véleményünk szerint a gyártás közbeni színtartósságot is célszerű lenne felülvizsgálni.

– A gazdálkodást is befolyásoló további tapasztalatunk, hogy a kimenőpantallók jelentős hányada – részben a szűk szabás, részben a helytelen méretmegválasztás miatt – lágyékban kikopik – selejtté válik.

– A vázolt lehetőségek függvényében folytatjuk a csapatok helyőrségenkénti ellátását, de prioritást biztosítva a nagyobb „önerővel” rendelkező egységeknek.

– A 70 M. kimenőruhát tovább viselő állomány részére fokozott felelősséggel biztosítjuk a kulturált megjelenést.

– Kiképzéseinken ismételt oktatás tárgyává tesszük szakállományunk részére a mérethelyes kiadás, a szabályos tárolás és karbantartás követelményeit és ezek ellenőrzésének módszereit.

– A parancsnoki vezetéssel összhangban szükségesnek látjuk megszigorítani a 24 órás bel- és kapuügyeletes szolgálatok azon felelősségét, hogy az elhelyezési körletet (laktanyát) csak mérethelyesen és szabályos ruházatban hagyhatja el az állomány.

II.

A sorállományú katonák ruházati ellátási és felszerelésük számviteli rendjének módosítására kiadott 65/1984. (HK 22.) sz. MNHF (HM h.) intézkedést a gazdálkodó egységek RSZF-einek

bevonásával seregtestszinten feldolgoztuk, az egységes értelmezés és az elfoglaltsági sajátosságokból eredő feladatok koordinálására seregtestparancsnoki és seregtestparancsnok hadtáphelyettesi intézkedést adtunk ki.

A felkészítés során igyekeztünk megértetni a szakállománnyal, hogy a ruházati gazdálkodás, illetve ellátás másfél évtizedes gyakorlatáról egy új, korszerűbb ellátási és számviteli rendre térünk át, mely lényegesen egyszerűsíti az adminisztrációs tevékenységet. Megszünteti az évenként kétszeri idényruházati cserével és az egységen (laktanyahadtápon) belül áthelyezett katonák okmányolásával járó „bonyodalmakat”. E mellett kihangsúlyoztuk, hogy *az alapfelszereléssel való ellátás és elszámoltatás is magában hordja a károk keletkezésének lehetőségét, amennyiben azt figyelmen kívül és felelőtlenül végzik.*

Az alárendelt szakállomány döntő többsége megértette az új ellátás és számviteli rend lényegét és szükségszerűségét, ugyanakkor aggodalmát fejezte ki az áttérésre biztosított idő rövidsége és a nagy létszámú távollétek miatt.

Az aggodalom megalapozottnak bizonyult, melyet ellenőrzéseink során megállapítottunk, de ez egyes csapatainknál szervezési fogyatékossgal, felelőtlenességgel és egyfajta „belenyugvással” is párosult.

Tény, hogy a seregtest csapataitól közel 8000 fő volt népgazdasági munkára vezényelve az áttérés időszakában és ez minden tekintetben késleltette az áttérés befejezését, de nem akadályozhatta volna az előkészítő munkálatok végrehajtását.

Az áttérés és az azt követő időszakban végrehajtott *ellenőrzéseink során olyan főbb hiányosságokat állapítottunk meg, mint:*

- az áttérést megelőzően nem teljes egészében vonták be az alegységeknél „feleslegesen” kint levő anyagokat, pontatlanul egyeztettek az A. és B. ruházati kompletteket;
  - nem igazoltatták a meglévő létszámot a TÖF-ökkel, nem hagyták jóvá a PK HTPH-ekkel a „Kimutatás”-okat;
  - a fentiekből következően eltértek a megszüntetett komplettek és a megalakított alapfelszerelések számadatait;
  - elhanyagolták a vezénylésről visszaérkezett állomány komplettejének megszüntetését stb.
- A feltárt hiányosságok megszüntetésére szigorító rendszabályokat fogantatosítottunk, melynek hatására seregtestünk csapatainál véglegesen megszűnt a komplett mértékességben való nyilvántartás, egységessé vált a ruházati alapfelszereléssel való ellátás.

A teljes áttérést követő időszakban végrehajtott ellátást és elszámoltatást – kisebb hiányosságokkal – csapataink jól végzik. Az új ellátási rendszer legfeszítettebb időszakát az állományváltások, azon belül is a leszerelő állomány elszámoltatása, anyagainak bevonása okozza.

A központilag leszabályozott rendszer kisebb létszámú laktanyáinkban zökkenőmentesen megvalósítható, de a nagyobbakban, ahol 7-800 fő is leszerel egy időben, ott ez a feladat körültekintőbb szervezést, rugalmasabb magatartást igényel úgy a parancsnoki, mint a szakállománytól egyaránt. Ez csak úgy valósítható meg, hogy a leszerelés közeledésével az alegységparancsnokok fokozatosan kiszűrik a hiányokat, lefolytatják a káreljárásokat és a szakszolgálat közreműködésével időben előkészítik a katonák végleges tulajdonába adandó cikkekről a kimutatásokat.

Minden körülmények között azt szorgalmazzuk, hogy a kárfelvételi jegyzőkönyveket ne a leszerelést közvetlenül megelőző napon készítsék el az alegységek, mert akkor már sem gépirói kapacitás, sem a körültekintőbb kivizsgálás nem biztosított.

A leszerelő állomány alapfelszerelési cikkeinek bevonása csapataink többségénél az alegység-raktárakba történik. Követelményünk az, hogy a bevonást követő 72 órán belül az alegység szolgálatvezető számoljon el az egység (laktanya) ruházati raktár felé a leszerelő állomány anyagával és a károkmányokkal.

A legtöbb hiányosságot e területen tapasztaltuk, amikor is:

- több napos késéssel adták le az anyagot az alegység szolgálatvezetők;

- a leadott anyagmennyiség és a károkmányokon levő anyagmennyiség összege nem egyezett a leszerelő állomány alapfelszerelési cikkeinek összesített mennyiségével, következésképpen az összkészletbe való bevételezést pontatlanul hajtották végre.

A feltárt hiányosságok megszüntetésére, a számszaki pontosítások végrehajtására a helyszínen intézkedtünk. Szükségesnek tartjuk azonban a jövőben e tevékenység végrehajtásának széleskörű ellenőrzését részben helyszíni kiszállításokkal, részben az okmányok berendelésével, úgy magasabbegység, mint seregtetszinten egyaránt.

Az alapfelszereléssel való ellátás és elszámoltatás másik sarkalatos pontja csapatainknál az áthelyezett katonák elszámoltatásának, leadott anyagaik összkészletbe való bevételezésének pontatlan végrehajtása, mely felületes elszámoltatás esetén az alegységeknél „felesleget” idéz elő és, mint nem nyilvántartott anyag „csábító”.

Ez szoros összefüggésben van az áthelyezett katonák „Ruházati jegy”-eivel, mely az MN RSZF elvtárs 6/1984. számú intézkedésével került elrendelésre.

E területen szerzett tapasztalataink nem teljesen megnyugtatóak. A legfőbb hiányosságok az „M” kieg. részlegek, pénzügyi és ruházati szolgálatok közötti együttműködés hiányosságaira vezethetők vissza. Ezzel magyarázható, hogy ruházati jegy nélkül is útba indítanak áthelyezett katonát. Még nem vált uralkodó gyakorlattá, hogy a ruházati jegy ugyanolyan útba indítási (elszámolási) okmány, mint a pénzügyi, vagy élelmezési jegy. Ennek esetenként objektív okai és vannak, pl. amikor a RSZF (RSZV) szolgálati, vagy egyéb elfoglaltsága miatt nem tartózkodik a laktanyában. Ilyen esetekre célszerű 1 tömb Ruházati jegyet az „M” kieg. részlegnek, vagy a pénzügyi szolgálatnak átadni. Ezt azonban - közös intézkedés hiányában - csak elvi alapokon nyugvó helyi együttműködéssel lehet megvalósítani.

E terület másik kedvezőtlen tapasztalata a „Ruházati jegy”-ek visszaküldésének elmulasztása, a létszámingadozások felületes végrehajtása, következésképpen az egyenlegezések pontatlan könyvelése.

Még nem idegződött be teljes egészében az alárendeltjeinknél, hogy a katonamozgások (áthelyezések) alapvetően befolyásolják az egység ruházati készleteit, a mindenkor meglévő létszám a nyilvántartás, illetve elszámolás alapja.

Mіндеzen hiányosságok arra hívják fel a figyelmet, hogy az eddigieknél nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani minden vezetés szinten a Ruházati jegyek kezelésére és elszámolására. Minden-nél jobban indokolják ezt jelenlegi gazdálkodási körülményeink, amikor is minden pénzforgási lehetőséget ki kell használnunk az ellátás érdekében. Már pedig 1 db Ruházati jegy értéke 4600,- Ft, s aki felelőtlen magatartásával „veszni hagyja” ezeket, az 4600,- Ft-tal károsítja, vagy jogtalan előnyhöz juttatja alakulatát.

Az alapfelszerelésre való áttérés után keletkezett ruházati károk esetében és összegeiben - a rövid idő, valamint az áttéréskor előjegyzett komplett hiányok miatt - még nem érzékelhető a pozitív irányú elmozdulás. A jövőben azt várjuk csapatainktól, hogy megszűnjenek a nagy összegű „fiktív” hiányok, összességében csökkenjenek a seregtesteknél keletkezett ruházati károk. Mindezek azonban csak a lelkiismeretes felkészítéssel, a következetes ellenőrzéssel és a szakma iránt érzett személyes felelősséggel valósíthatók meg.

Az alapfelszereléssel való ellátás összegzett tapasztalatai arra engednek következtetni, hogy a korszerűsített ellátásra és számviteli rendre való áttérésre feltétlen szükség volt, ezt gazdálkodóegységeink a gyakorlati tapasztalatok birtokában növekvő hozzáértéssel végezték és végzik a jövőben is. Az adminisztráció további csökkentése, az esetleges „visszaélések” elkerülése az MN-en belüli áthelyezések egységesítése - véleményem szerint - azt a sürgető követelményt állítja a szakszolgálat elé, hogy a bevezetett ellátási és számviteli rendszert továbbfejlessze úgy, hogy az áthelyezett katonák teljes alapfelszerelését vigye magával a fogadó egységhez. Ennek azonban a feltételeit indokoltnak látszik (bőrönd, vagy málhazsák) formájában, vagy egyéb úton megteremteni és jól tudjuk, hogy ez valóban nagy összegű ráfordítást igényel.

Befejezésül szeretnék visszautalni bevezetőmre, miszerint jelen helyzetben az új mintájú kimenőruházat ellátásának folyamatában vagyunk, az alapfelszereléssel való ellátást pedig nem teljes egy év óta végezzük. Mindezek figyelembevételével megítélésünk, tapasztalataink nem lehetnek hosszú távon általános érvényűek, azok a jelenlegi helyzet jelenlegi körülményeit tükrözik.

Meggyőződésünk, hogy seregtestünk parancsnoki és szakállománya - a katonai felsővezetés követelményeit teljesítve - mindent megtesz a 82 M. kimenőruházat ellátása, a ruházati alapfelszereléssel való ellátás és elszámoltatás eredményes megvalósulása érdekében.